

Αριστείδης Ν. Χατζής
Αν. Καθηγητής
Φιλοσοφίας Δικαίου & Θεωρίας Θεσμών

Το Θεσμικό Έλλειμμα και Πώς Μπορούμε να το Ξεπεράσουμε

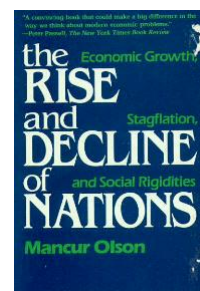
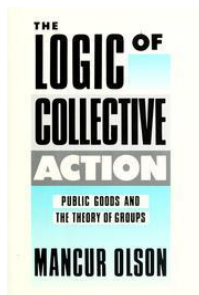

UNIVERSITY OF ATHENS
Department of Philosophy
and History of Science

ALBA/ACG
25 Φεβρουαρίου 2014

Mancur Olson
(1932-1998)

- Αγορά
- Θεσμοί
- Ελίτ

Αγορά

- Η Ελλάδα δεν διαθέτει ελεύθερη ανταγωνιστική αγορά

Mostly Unfree...

- Index of Economic Freedom-2014: **119/178**
 - Government Spending: **172/178**
- Economic Freedom of the World-2013: **85/152**
 - Regulation: **144/152**
- Doing Business (World Bank): **72/189**
 - Βελτίωση: Starting a Business + Protecting Investors
- Global Competitiveness Report-2013/4: **91/148**
 - Macroeconomic environment: **140/148**
 - Goods market efficiency: **107/148**

Οι Ελίτ

- Η σημερινή Ελλάδα είναι αποτέλεσμα κυρίως των επιλογών των ελίτ
- Οι οποίες εκπροσωπούν την ελληνική κοινωνία – δεν υπάρχει χάσμα κοινωνίας-ελίτ
- Η ευθύνη δεν επιμερίζεται βεβαίως ισομερώς αλλά είναι οπωσδήποτε συλλογική

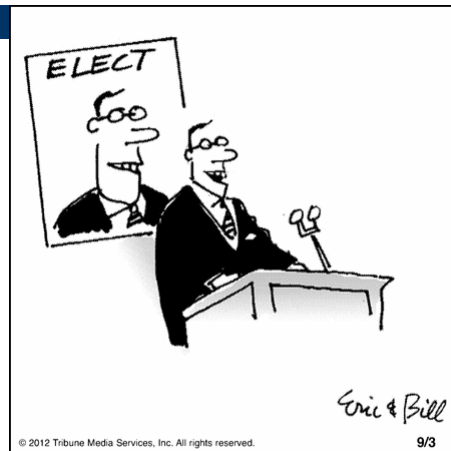
Η πολιτική ελίτ

Κυβέρνηση

"And here's the best news: I have new and improved promises."

Αντιπολίτευση

"I could stand here and tell you the truth, but that won't generate any votes."

Η κοινωνική ελίτ

Οι διανοούμενοι

© 2013 Tribune Media Services, Inc. All rights reserved.

2/26

"I'm aware of the facts, but let's not let them cloud the issue."

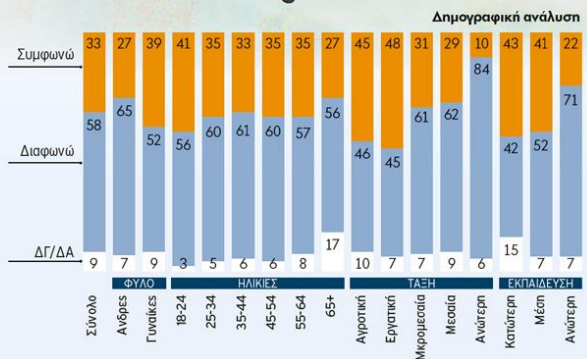
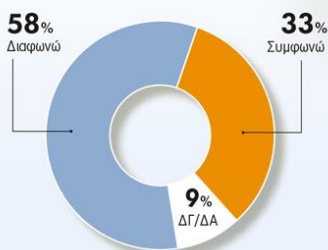
Η επιχειρηματική ελίτ

Οι «μορφωμένοι»

ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΨΕΚΑΣΜΟΥΣ ΜΕ ΑΕΡΙΑ

Ορισμένοι πιστεύουν ότι μας ψεκάζουν με αέρια. Συμκρινείτε ή διαφωνείτε με την άποψη αυτή:

Θεσμοί

- Οι θεσμοί είναι σύνολα κανόνων που σκοπό έχουν να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά των ατόμων μέσα σε μία μικρή κοινότητα αλλά και σε μια μεγάλη κοινωνία.
- Μπορεί να συνδέονται ή όχι με την κοινωνική ηθική, τη θρησκεία, ή κάποια ιδεολογία αλλά ο βασικός σκοπός τους είναι ένας: η επίτευξη της ομαλής συμβίωσης και της κοινωνικής ευημερίας.
- Ένα θεσμικό πλαίσιο που δεν εξασφαλίζει ένα από τα δύο είναι βέβαιο ότι θα αποτύχει.

Θεσμοί

- Τυπικοί
 - Σύνταγμα
 - Νόμοι
 - Κανονιστικά διατάγματα
- Άτυποι
 - Κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς (*social norms*)

Θεσμικό Πλαίσιο για Οικονομική Ανάπτυξη

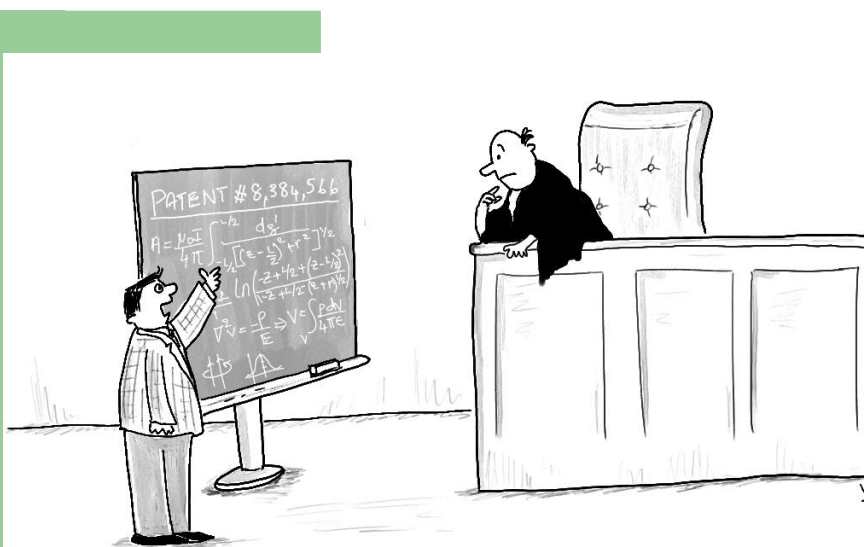
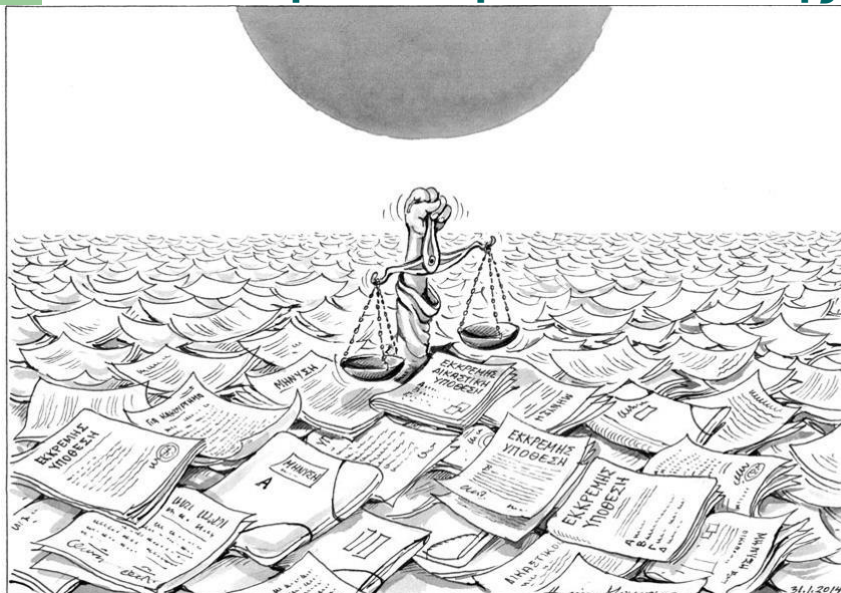
- προστασία της ιδιοκτησίας
- εφαρμογή των συμβάσεων
- αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης
- αποτελεσματικές θεσμικές λύσεις στις αποτυχίες των αγορών
- τα κίνητρα για επενδύσεις
- υψηλή ποιότητα ρυθμιστικού περιβάλλοντος
- ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας
- καταπολέμηση της διαφθοράς

Θεσμοί

- **Τυπικοί**
 - Πολυνομία – δυσκολία εφαρμογής
 - Νομικός Φορμαλισμός
 - Αχρησία Νόμων (*law in books / law in action*)
 - Θεσμικό πλαίσιο για οικονομική ανάπτυξη
 - Ελλιπής προστασία του ανταγωνισμού
 - Καθυστέρηση απονομής δικαιοσύνης
 - Χαμηλής ποιότητας ρυθμιστικό περιβάλλον
 - Αύξηση του κόστους συναλλαγών
- **Άτυποι**

Αποτελεσματικότητα Δικαιοσύνης

"So you see your honor, it's obvious."

© Legally Drawn & Vasanth Sarathy, 2009

Απαγορεύεται το κάπνισμα

Αποδείξεις

Αξιολόγηση Θεσμών

The Global Competitiveness Index in detail

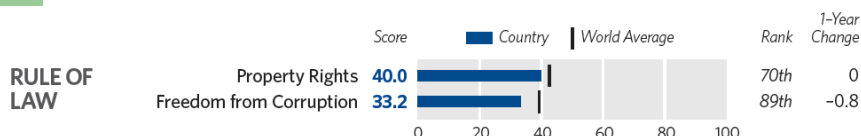
Global Competitiveness Report

– Θεσμοί: 96/142
(score: 3,5/7)

INDICATOR	VALUE	RANK/142
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights.....	4.5	56
1.02 Intellectual property protection	3.8	52
1.03 Diversion of public funds	2.7	102
1.04 Public trust of politicians	1.9	123
1.05 Irregular payments and bribes	3.5	98
1.06 Judicial independence	3.3	85
1.07 Favoritism in decisions of government officials	2.6	98
1.08 Wastefulness of government spending	2.1	131
1.09 Burden of government regulation	2.3	133
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	2.8	121
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	2.8	121
1.12 Transparency of government policymaking.....	3.8	109
1.13 Business costs of terrorism	5.4	81
1.14 Business costs of crime and violence	4.8	72
1.15 Organized crime	5.5	59
1.16 Reliability of police services	4.0	81
1.17 Ethical behavior of firms	3.1	125
1.18 Strength of auditing and reporting standards	4.5	76
1.19 Efficacy of corporate boards	3.7	134
1.20 Protection of minority shareholders' interests.....	4.7	44
1.21 Strength of investor protection, 0–10 (best)*	3.3	125

Αξιολόγηση Θεσμών

Index of Economic Freedom

Corruption remains a problem in Greece. In April 2012, a former minister of defense was charged with taking millions of euros in bribes from European armaments manufacturers. An October 2012 press report detailed extensive tax evasion by wealthy Greek citizens. The judiciary is independent, and the constitution provides for public trials. Protection of property rights is not strongly enforced.

Long-term score change (since 1995)

RULE OF LAW

Property Rights	-30.0
Freedom from Corruption	-16.8

Αξιολόγηση Θεσμών

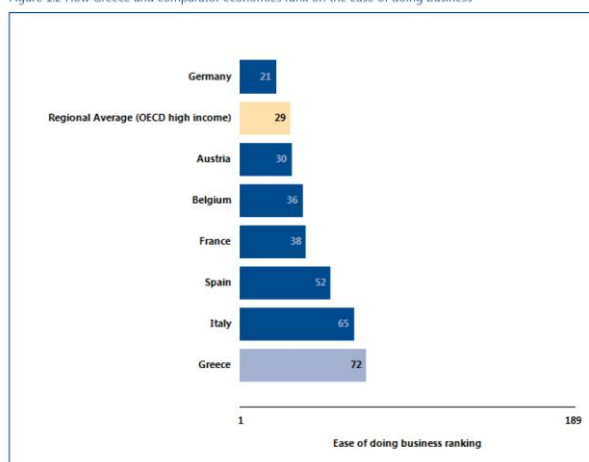
- *Economic Freedom of the World*
– Legal System and Property Rights: 83/152

	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2011
Area 2. Legal System and Property Rights	5.57	5.61	6.76	6.69	5.70	6.74	5.51	5.34
A. Judicial independence				5.45	6.35	5.63	3.89	3.43
B. Impartial courts				5.70	5.68	5.45	2.98	2.60
C. Protection of property rights				5.44	4.83	7.24	5.77	5.29
D. Military interference in rule of law and politics				6.86	6.67	7.64	8.33	8.33
E. Integrity of the legal system				10.00	5.00	7.50	7.50	7.50
F. Legal enforcement of contracts						4.13	4.13	4.13
G. Regulatory restrictions on sale of real property						8.27	5.72	5.78
H. Reliability of police						6.69	5.03	4.87
I. Business costs of crime						8.12	6.26	6.12

Αξιολόγηση Θεσμών

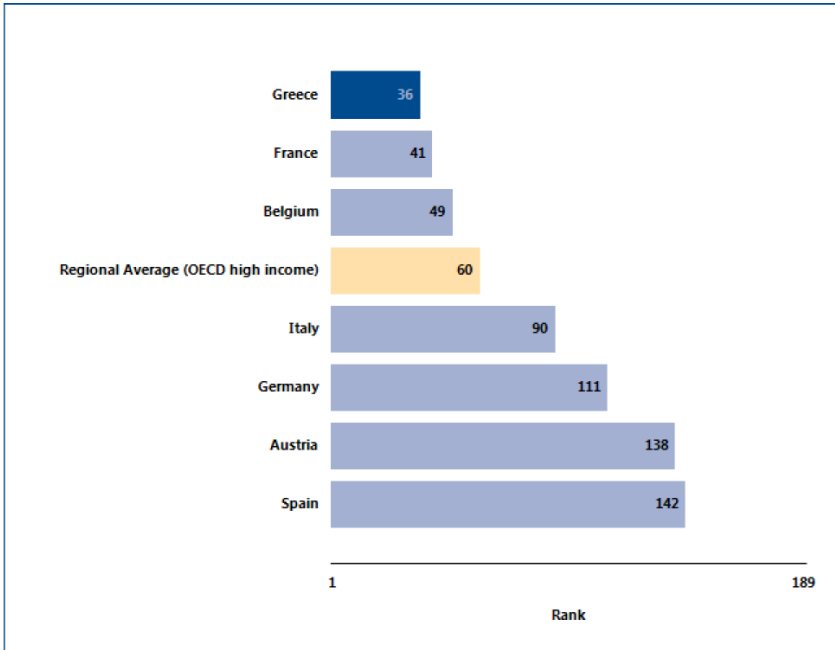
- *Doing Business*

Figure 1.2 How Greece and comparator economies rank on the ease of doing business

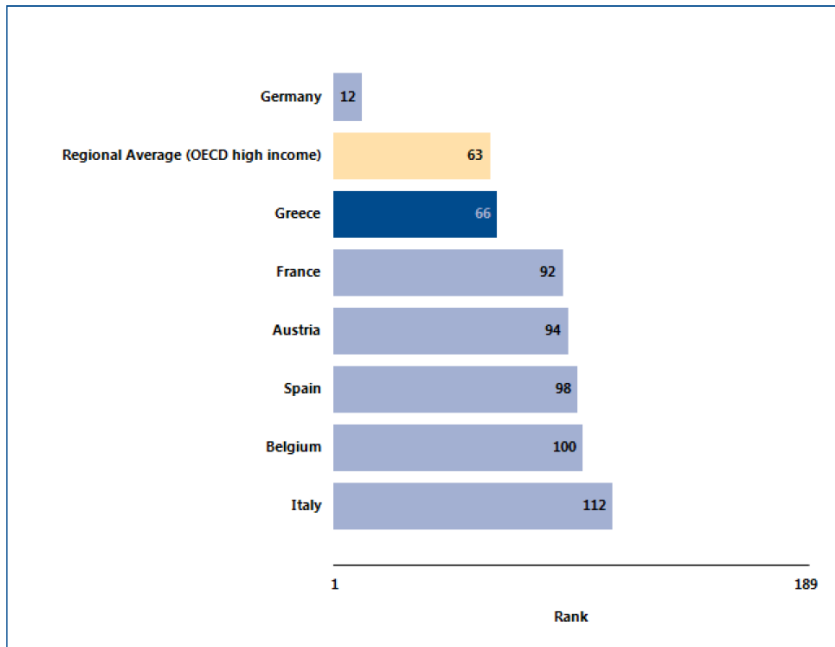
Source: *Doing Business* database.

Figure 2.2 How Greece and comparator economies rank on the ease of starting a business

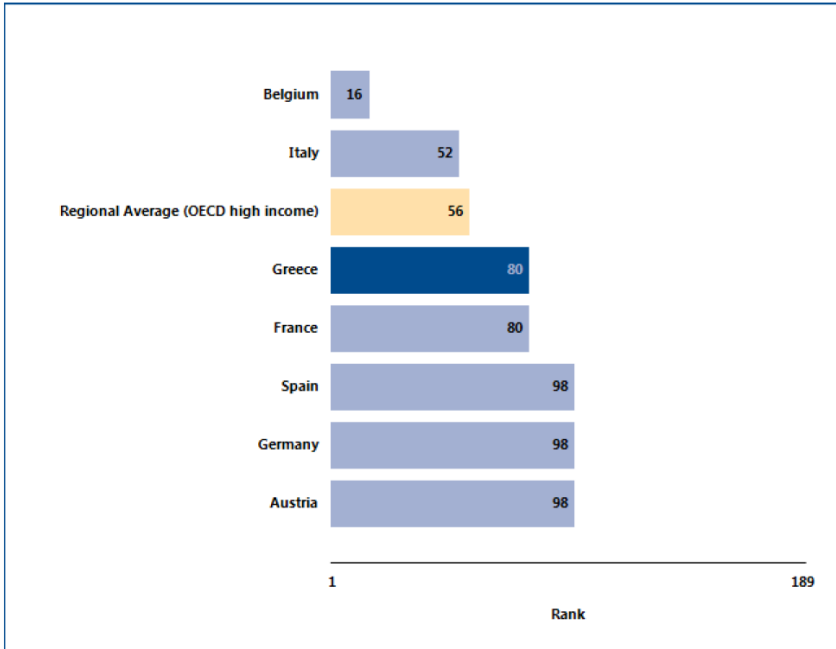
Source: Doing Business database.

Figure 3.2 How Greece and comparator economies rank on the ease of dealing with construction permits

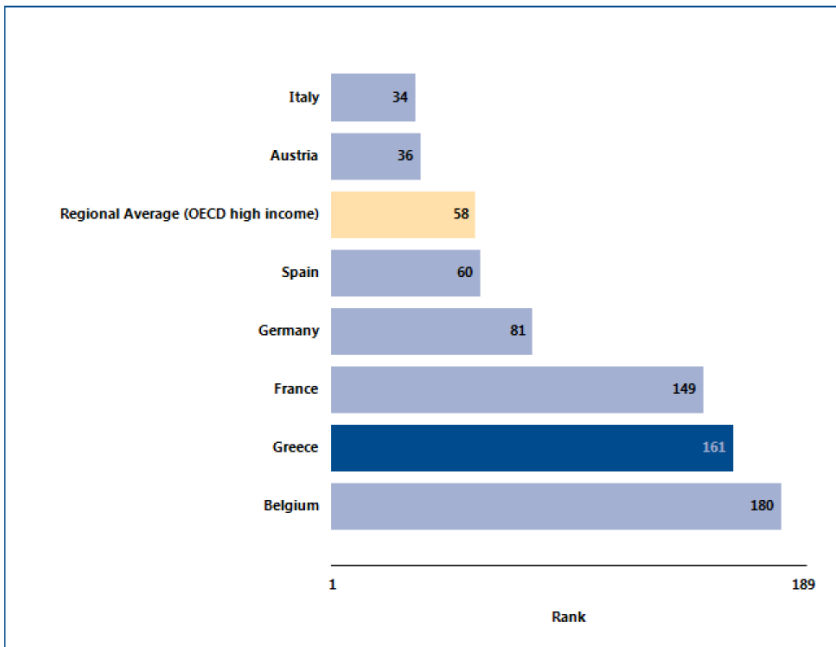
Source: Doing Business database.

Figure 7.1 How Greece and comparator economies rank on the strength of investor protection index

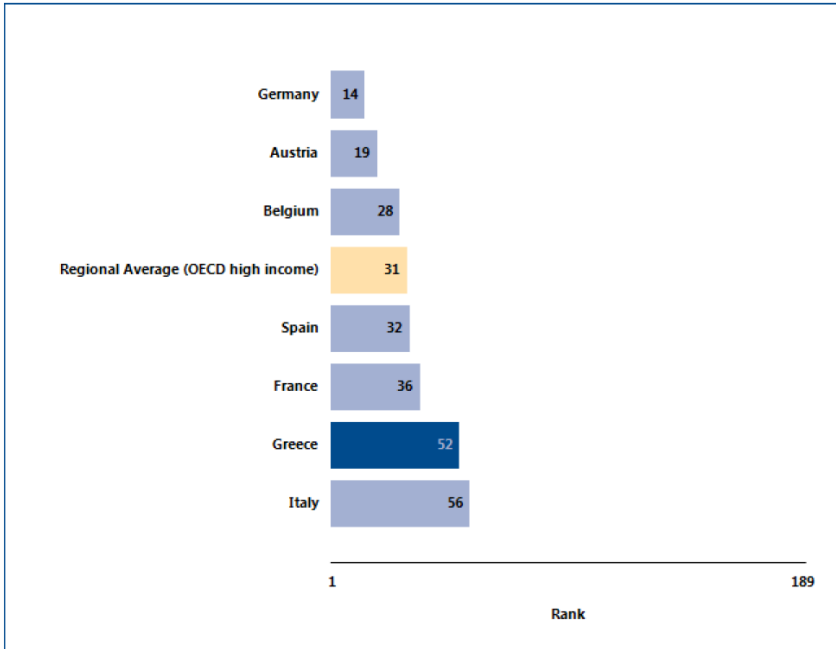
Source: Doing Business database.

Figure 5.2 How Greece and comparator economies rank on the ease of registering property

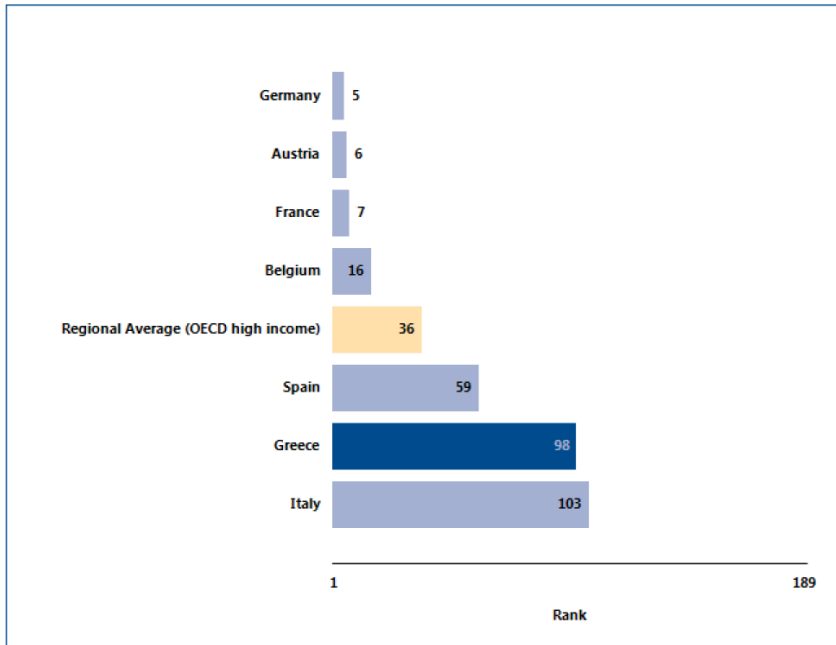
Source: Doing Business database.

Figure 9.1 How Greece and comparator economies rank on the ease of trading across borders

Source: Doing Business database.

Figure 10.1 How Greece and comparator economies rank on the ease of enforcing contracts

Source: Doing Business database.

Figure 10.2 Has enforcing contracts become easier over time?

Time (days)

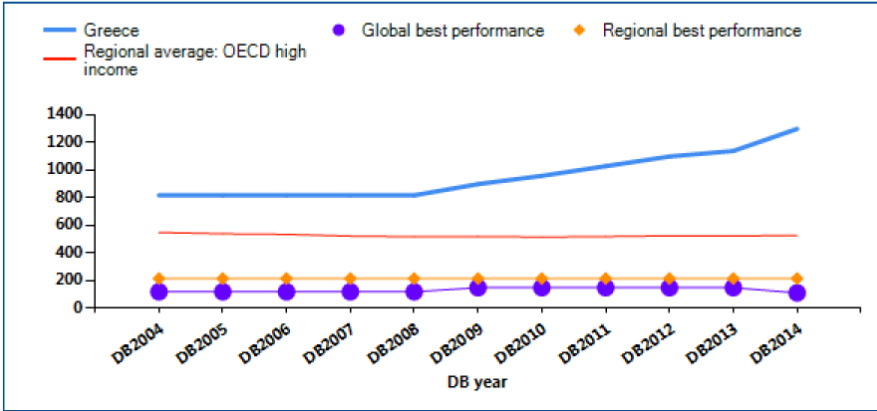

Table 10.1 How has Greece made enforcing contracts easier—or not?
By *Doing Business* report year

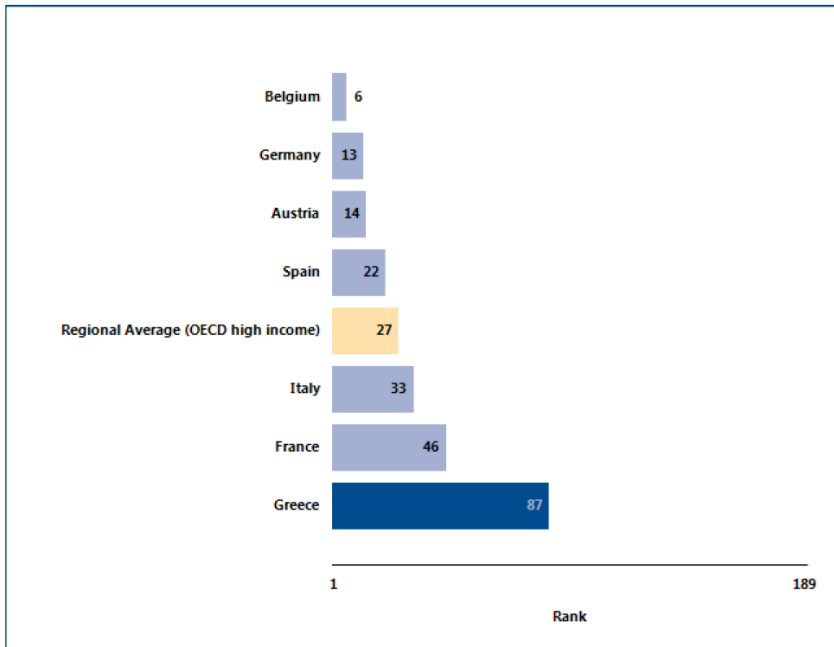
DB year	Reform
DB2009	No reform as measured by Doing Business.
DB2010	No reform as measured by Doing Business.
DB2011	No reform as measured by Doing Business.
DB2012	No reform as measured by Doing Business.
DB2013	No reform as measured by Doing Business.
DB2014	No reform as measured by Doing Business.

Summary of procedures for enforcing a contract in Greece—and the time and cost

Indicator	Greece	OECD high income average	OECD high income average
Time (days)	1,300	529	529
Filing and service	60		
Trial and judgment	1,120		
Enforcement of judgment	120		
Cost (% of claim)	14.4	21.0	21.0
Attorney cost (% of claim)	10.0		
Court cost (% of claim)	2.7		
Enforcement Cost (% of claim)	1.7		
Procedures (number)	39	31	31

Note: In cases where an economy's regional classification is "OECD high income," regional averages above are only displayed once.

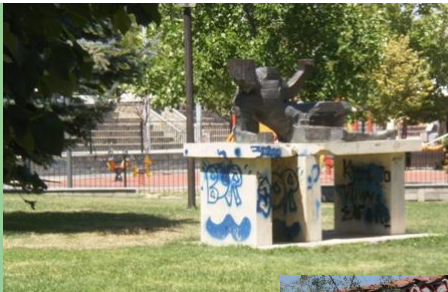
Figure 11.1 How Greece and comparator economies rank on the ease of resolving insolvency

Source: Doing Business database.

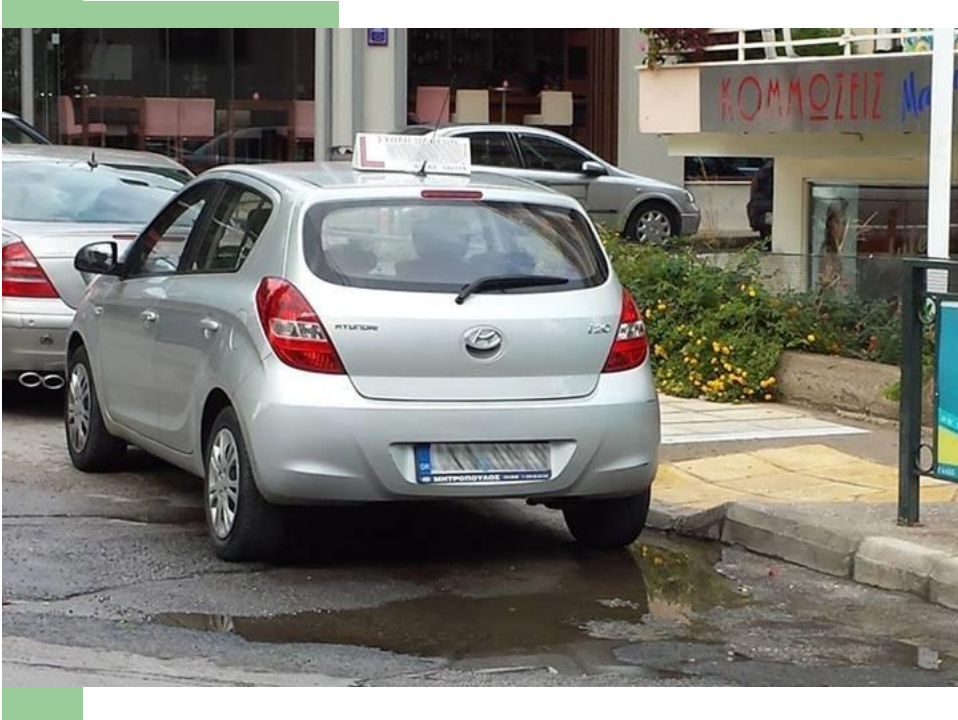
Θεσμοί

- Τυπικοί
- Άτυποι
 - Εμπιστοσύνη
 - Κοινωνικό κεφάλαιο
 - Εθελοντισμός/φιλανθρωπία
 - Πρόβλημα συλλογικής δράσης
 - Λαθρεπιβάτες
 - Συνεργασία - αμοιβαιότητα
 - Διαφθορά

Εμπιστοσύνη στους θεσμούς

- Κράτος: 13,6% (51,5%)
- Δικαστήρια: 40,5% (52,1%)
- Παιδεία: 54,2% (66,3%) -s
- Υγεία: 81,3% (78,2%) -s
- Ασφάλεια: 46,7% (62,8%)
- Ελευθερία επιλογής: 37,3% (71,7%) -s

Εμπιστοσύνη στην οικονομία

- Αν δουλέψω σκληρά θα πάω μπροστά: 60% (81%)
- Χρηματοπιστωτικός τομέας: 14% (60%)

Εμπιστοσύνη στους άλλους

- Εθελοντισμός: 3,9% (20,1%)
- Φιλανθρωπία: 5,6% (28,3%)
- “Καλοί σαμαρίτες”: 29,9% (47,9%)
- Ανοχή σε μειονότητες: 38% (68%)

Μια πολιτική κουλτούρα

- Συντηρητική
- Κρατισμού
- Προστατευτισμού
- Διαφθοράς
- Νεποτισμού
- Προσοδοθηρίας
- Ανευθυνότητας

Το Θεσμικό Έλλειμμα

- Η Ελλάδα είναι μια θεσμικά ανώριμη κοινωνία
- Πάσχει ταυτόχρονα από «θεσμική σκλήρωση» και από «θεσμική ατροφία»
- Η «απουσία» αποτελεσματικών άτυπων θεσμών υπονομεύει το κράτος δικαίου

Η ανυπαρξία της civil society

Το δίλημμα του φυλακισμένου

- Το θεσμικό πρόβλημα της Ελλάδος είναι κλασική περίπτωση προβλήματος συλλογικής δράσης (*collective action problem*)

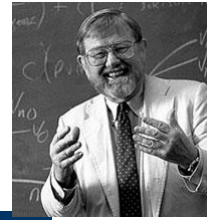
Πώς να ξεπεράσουμε το έλλειμμα

- Τυπικοί θεσμοί
 - Αναθεώρηση του Συντάγματος
 - Διαχωρισμός των εξουσιών
 - Απόλυτος διαχωρισμός εκτελεστικής-νομοθετικής εξουσίας
 - Ανεξαρτησία δικαστικής εξουσίας
 - Δημοψηφίσματα & Λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία
 - Αποκέντρωση
 - Άρθρο 16
 - Αυστηροί κανόνες / όχι γενικές ρήτρες (clear cut rules / general standards)
 - Impact assessment (*ex post & ex ante*)
 - Αξιολόγηση Δικαιοσύνης & επένδυση στην υποδομή & εκπαίδευση δικαστών
 - Λογοδοσία οργάνων

Άτυποι Θεσμοί

- Οι άτυποι θεσμοί δεν αλλάζουν με προτάσεις
- Αποτελούν προϊόν πολιτισμικής, πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής εξέλιξης των κοινωνιών
- Επιβιώνουν όμως οι αποτελεσματικοί άτυποι θεσμοί όταν αυτοί επιβραβεύονται από τυπικούς και δεν συμβαίνει το αντίθετο
 - Φοροδιαφυγή – περαίωση
 - Ανομία – αχρησία νόμου
 - Διαφθορά – μικρό προσδοκώμενο κόστος τιμωρίας

Η οικονομική επιτυχία μίας χώρας δεν εξαρτάται τόσο από τους φυσικούς πόρους ή τη στρατηγική της θέση, όσο από το βαθμό ανοησίας της εφαρμοζόμενης πολιτικής και των θεσμών της. [...] Μια φτωχή χώρα που μπορεί να νοικοκυρευτεί θα αναπτυχθεί σαν αστραπή.

Mancur Olson (*Forbes*, 1986)

Σας ευχαριστώ!

ahatzis@phs.uoa.gr

<http://www.aristideshatzis.net>

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας
και Θεωρίας της Επιστήμης